

Mot.nr 17/1971-72.

LAGUTSKOTTETS betänkande nr 18/1971-72 med anledning av ltm Göran Fagerlunds m.fl. hemställningsmotion med uppdrag för landskapsstyrelsen att utarbeta förslag till revision av landskapslagarna om kommunalförvaltning med speciell tonvikt lagd vid stadgandena om kommunernas allmänna kompetens.

Med anledning av ovannämnda hemställningsmotion, varöver Landstinget inbegärt utskottets utlåtande, får utskottet, som i ärendet hört vicehäradshövdingen Viking Sundström, sekreterare vid Finlands svenska landskommuners förbund, vördsamt anföra följande:

Starsrådet tillsatte år 1968 en kommitté för beredande av en totalrevision av kommunallagstiftningen. Denna kommitté har nyligen framlagt ett förslag, tillsviare endast publicerat på finska, som remitterats till kommuner och andra instanser för utlåtande. Förslaget kommer att behandlas vidare i höst för att utmytna i ett slutligt kommittéförslag, som beräknas kunna bli lag till år 1975.

Denna kommitté har ägnat frågan om kommunens kompetens särskild uppmärksamhet. Regleringen av denna fråga kan tänkas ske på två olika sätt. Dels kan man, såsom i gällande lag, ha ett allmänt stadgande, som ger rum för tolkning, dels kan man införa en uttömmande uppräknin g av de uppgifter, som kommunen skall handha. Det senare alternativet har dock den nackdelen, att det ställer sig svårt att göra en sådan uppräknin g komplett. Detta är likväl nödvändigt då annars besvärande luckor uppstår i den kommunala kompetensen. Man har därför stannat för att ge en alldeles allmän definition av kommunens uppgifter, vilket medför fördelen, att en föränderlig praxis icke hindras av stadgandets lydelse.

En återblick på utvecklingen i rättspraxis sedan den senaste kommunallagsrevisionen av år 1948, som ligger till grund för landskapets gällande kommunallagar, utvisar att praxis utvecklats mot en alltmer liberal tolkning av stadgandet om den kommunala kompetensen. Detta återspeglas också tydligt av de förnyade upplagorna av president Reino Kuuskoskis kommentar till rikets kommunallag. I den senaste finska upplagan av år 1969 kan sålunda konstateras, att differensen mellan tolkningen där och den målsättning ovannämnda kommitté omfattat är ganska liten.

Också enligt gällande lag har det ansetts, att kommun kan idka kommersiell verksamhet i den mån den kan anses allmännyttig för kommunens invånare. Sålunda har det ansetts helt klart, att kommun

kan affärsmässigt driva elektricitetsverk, vattenverk, lokaltrafik o.s.v. Prejudikat finns också på att kommun kan äga hotellfastighet och anlägga turist- och idrottscentra. Kommittén anser att denna rätt ytterligare borde utsträckas till exempelvis byggnadsentreprenader, produktion av förnödenheter, som kommunen behöver och t.o.m. butiksrörelser inom sådan bransch, som icke är tillgodosedd i kommunen på privat initiativ. Kommunen skulle sålunda också få gå in i den privata sektorn av näringslivet på villkor att det sker i visst offentligt intresse, såsom för att främja sysselsättning eller för att förse kommunens invånare med behövliga varor.

I de fall kommunen själv kan driva en rörelse i egen regi skall kommunen också kunna ingå som delägare i företag. Däremot har kommittén ställt sig restriktivt till beviljande av lån och bidrag till enskilda företagare men mera liberalt till kommunal borgen. Genom att kvalificerad majoritet för nya anslag föreslås slopad och underställningsskyldigheten begränsad kommer kommunens handlingsfrihet också i övrigt att ökas.

Ehuru landskapet har lagstiftningsrätt beträffande kommunalförvaltningen i allmänhet enligt 13 § 1 mom. 3 punkten självstyrelselagen med undantag för de väsentligaste principerna för kommunalval (11 § 2 mom. 7 punkten) och den kommunala indelningen (11 § 2 mom. 18 punkten) anser utskottet, att kommunbegreppet som sådant, innefattande också kommunens kompetens, bör bibehållas som detsamma som rikets. Det synes därför icke vara möjligt att i landskapets kommunallagar införa en definition av kommunen och dess behörighet, som i väsentlig mån avviker från den i riket gällande. Å andra sidan kan landskapet tillgodogöra sig den förändring i praxis, som kan konstateras i riket, vilket utskottet förutsätter att landskapsstyrelsen iakttagit vid behandlingen av underställningsärenden.

I detta sammanhang bör givetvis observeras, att kommunal praxis i många fall kan avvika från den rättspraxis, som kommer till uttryck i Högsta förvaltningsdomstolens avgöranden. Så länge ett kommunalt beslut icke överklagas kan det vinna rättskraft och bli verkställt även om det icke skulle tåla en rättslig prövning.

En annan omständighet som förtjänar beaktande är, att en friare tolkning av de kompetensbegränsande stadgandena icke i större utsträckning kommer de små kommunerna, främst landskapets skärgårdskommuner till nytta. Dessa kommuner har så ringa ekonomiska resurser att de i konkurrens med rikare kommuner kommer till korta i konkurrensen om industriernas lokalisering och liknande. Endast efter en

kommunsammanslagning kan sådana frågor lösas på det kommunala planet så, att sysselsättning och utkomstmöjligheter förbättras i glesbygdsområdena.

Utskottet finner det därför angeläget att understryka, att landskapet för närvarande kan förverkliga motionärernas syftemål måhända bättre genom att ekonomiskt stöda företag i glesbygderna. Därvid kan det bli nödvändigt att överväga, om icke landskapets enskilda medel bör utnyttjas i sådana fall, då ordinarie medel icke kan anväsas för ändamålet.

Då utvecklingen i riket går i den riktning motionärerna önskar och landskapets lagstiftningsbehörighet enligt utskottets åsikt icke möjliggör lagstiftning i föreslagen mening förrän rikets lag blivit reviderad, kan utskottet omfatta motionärernas förslag om hemställan med hänvisning till den revision av kommunallagen, som planeras i riket. Utskottet förutsätter alltså, att landskapsstyrelsen inkommer med framställning så snart revisionen förverkligats i riket. Då stödåtgärder för utkomstmöjligheterna i skärgården och glesbygderna på fasta Åland därförinnan är behövliga, och då även därefter kommunernas ekonomiska bärkraft ställer hinder för en mera aktiv kommunalpolitik, förutsätter utskottet att landskapsstyrelsen sorgfälligt prövar möjligheterna att med ekonomiskt bistånd främja sådana initiativ, som kan förbättra befolkningens levnadsbetingelser.

Med hänvisning till det anförda får utskottet vördsamt föreslå,

att Landstinget måtte hemställa hos landskapsstyrelsen om en revision av kommunallagarnas stadganden om kommunernas allmänna kompetens så snart förutsättningar därför kan anses föreligga, samt

att Landstinget hemställer om stödåtgärder från landskapsstyrelsens sida i sådana fall, då kommunerna icke av formella eller ekonomiska skäl kan stöda behövlig näringsverksamhet.

Mariehamn, den 19 april 1972.

På lagutskottets vägnar:

Nils Dahlman

Rolf Sundman.

Närvarande i utskottet: ordföranden Dahlman, viceordföranden Sundblom samt ledamöterna Fagerlund, Olof M. Jansson och Wideman.